

**Rotterdamse
Academie
van
Bouwkunst**

Atelier 2.5: Herstructurering of hergebruik: Wat gebeurt er in Crooswijk?
Thema: Transformatie van de bestaande stad

Studiejaar: 2009-2010 / 2de semester
Vrijdag: 13u45-18u45
Bijeenkomsten: 12, 19 februari, 6, 12, 19, 26 maart, 9, 16, 23 april, 21, 28 mei, 4, 11 en 18 juni 2010
Afronding: week 25/2010
Studielast: 9 studiepunten (252 uur, waarvan 70 tijdens de bijeenkomsten op vrijdag)
A/S punten: 4A/5S
Complexiteit: Middel-hoog

Docenten: Liesbeth Brink (BRINK architectuur & stedenbouw) & Like Bijlsma (SUB office)

Inhoud

In dit atelier wordt de student geconfronteerd met de complexe opgave in de bestaande stad. Tijdens het atelier komen de veranderingsprocessen binnen de stad aan de orde en de problemen die daarmee gepaard kunnen gaan. Zo is er aandacht voor de veranderende betekenis van specifieke buurten en wijken in relatie tot stadscentra en andere kernen in het stedelijk veld. Ook wordt aandacht gegeven aan de sociaal-economische dynamiek in de vooroorlogse en naoorlogse wijken, die soms resulteert in verpaupering, soms in *gentrification*, en waar verdringing vaak leidt tot sociale spanningen.

In het atelier leert de student om te gaan met de complexiteit van de transformatieopgave, die vanuit verschillende optieken beschouwd zal worden. Naast de ruimtelijke optiek is in dit atelier ook de sociaal-economische, de culturele en de bestuurlijke optiek van belang. De complexiteit in dit soort opgaven schuilt niet alleen in de ingewikkelde relatie tussen de verschillende optieken. Ook het feit dat het stedelijk weefsel op verschillende wijzen gewaardeerd kan worden draagt daaraan bij.

Tijdens het werken aan de ontwerpogave krijgt de student kennis van de procesmatige, stedenbouwkundige en architectonische ontwerpmethoden die kunnen worden toegepast. Ook krijgt de student inzicht in de logistiek van verkeer en mobiliteit in de dichte stedelijke structuur en leert hij/zij om te gaan met het complexe stelsel van publieke en private ruimten.

In het atelier staat de ambivalentie van revitaliseringstrategieën in de stedelijke context centraal. De transformatiemotieven van stadsbesturen of ontwikkelaars blijken vaak op gespannen voet te staan met de wensen van bewoners en ondernemers. Revitalisering kan op verschillende manieren geïnterpreteerd worden: sociale revitalisering van een buurt vraagt om andere strategieën dan economische, culturele en stedenbouwkundige revitalisering.

De opgave betreft het ontwerp van een ontwikkelingsstrategie voor Oud-Crooswijk. Dit voormalige industrieterrein werd in de tachtiger jaren van de vorige eeuw volledig geherstructureerd en ingevuld stadsvernieuwingswoningbouw met semi-openbare binnentuinen. Alhoewel de wijk een bijzonder strategische ligging heeft, die in de toekomst verder toe zal nemen door de realisatie van Nieuw-Crooswijk, is zij relatief afgekeerd van haar omgeving. Het gebied kan het best getypeerd worden als een enclave, met een waterdichte interne morfologische logica. Stedelijke continuïteit op een hoger schaalniveau ontbreekt echter. De woningvoorraad in de wijk bestaat momenteel voor het grootste gedeelte uit sociale huurwoningen, bewoners zijn laag opgeleid en de werkloosheid is relatief hoog.

Studenten wordt allereerst gevraagd om de bestaande wijk te analyseren op architectonische, stedenbouwkundige, culturele, bestuurlijke en sociaal-economische aspecten. Daarnaast zal de stedelijke betekenis van de wijk geanalyseerd worden. Op basis van een zelf te bepalen afweging van de onderzochte aspecten zal een aantal ontwikkelingsscenario's uitgewerkt en uitgetest worden. Daarna wordt het scenario op een aantal deelaspecten verder gedetailleerd.

Planning en inhoud per week of fase

(Dilemma: denken vanuit de stad vs. denken vanuit de wijk; identiteit van de wijk vs. city marketing)

Week 1

14.00 uur Kick-off op locatie: locatiebezoek, start analyse, foto's, discussie over sterke en zwakke punten van de wijk en bedreigingen en kansen.

Ruimtelijke SWOT analyse (openbare ruimte, woningen en blokken, binnengebieden)

Week 2

Presentatie door studenten van SWOT-analyse van Oud Crooswijk in verhaal, beeld en kaarten.

Lezing van stedenbouwkundige WEST8 over hun Nieuw-Crooswijk, Nieuw-Kralingen en Rotterdam Grondgebonden. Crooswijk en haar positie in Rotterdam, de ambities van de stad.

Week 3

Verder werken aan analyse van de wijk (niet enkel ruimtelijk).

Lezing van 'Wijkeconoom' over commerciële en niet commerciële voorzieningen in volkswijken.

SWOT van voorzieningen (niet woon programma) commercieel en publiek.

Week 4

Bepaling van verschillende analyse perspectieven

Lezing van socioloog Anne Hemker over de bewoners en het leven in Oud-Crooswijk.

SWOT van bewoners, winkeliers en gebruikers (oud en nieuw)

Week 5

Uitwerken specifieke perspectieven / analyses van de wijk in scenario en concept plan van aanpak vervolg project

Week 6

Tussenpeiling: presentatie van analyses, scenario's en uitgangspunten voor het ontwerp met een plan van Aanpak.

Visiting Critics WEST8, Anne Hemker

Week 7

Thema van ontwerpatelier: Openbare ruimte en stadsstructuur & parkeren

Introductie Liesbeth Brink

Week 8

Thema van ontwerpatelier : Voorzieningen

Introductie Like Bijlsma (Transvaal & Zuidwijk)

Week 9

Thema van ontwerpatelier: Woningtypologie en Bloktypologie

Introductie Liesbeth Brink?

Week 10

Tussenpeiling: conceptplan

Visiting critics: gemeente & PWS(woningcorporatie)

Week 11

Lezing door Florian Boer over Onderzoekslabs van Rijkbouwmeester over Oud-Crooswijk

Week 12 & 13

Planuitwerking

Week 14

Eindpeiling 18 juni !

Visiting critics: n.t.b.

Eindproduct:

Stap 1: Kwaliteiten van de wijk benoemen (ruimtelijk, sociaal, economisch)

Stap 2: Scenario's ontwikkelen (ruimte en tijd, schaalniveaus)

Stap 3: Formuleren ontwerpogave, prioriteiten en samenhangen, plan van aanpak

- Openbare ruimte en groen plan
- Plan voor commerciële en gemeenschapsvoorzieningen
- Straatprofielen
- Woningtypologie en gebouwtypologie
- Parkeeroplossingen

Beoordelingscriteria

Het project wordt aan de hand van de eindkwalificaties en de leerdoelen beoordeeld.

Eindkwalificaties van de opleiding tot architect die in dit atelier aan de orde komen

MArch	1	2	3	4	5	6	7	8	9a	9b	9c	9d	9e	9f	9g	9h	9i	9j	10	11
--------------	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

1. Vervaardigt (vernieuwende) architectonische concepten en ontwerpen die aan maatschappelijke, esthetische, technische, financiële, functionele en juridische eisen voldoen.
2. Werkt in multidisciplinaire (internationale) context effectief en adequaat samen met vertegenwoordigers uit andere betrokken disciplines in het planvorming- en bouwproces; en binnen die samenwerking wordt actief gestuurd op en vanuit de eigen expertise.
3. Initieert, ontwikkelt, analyseert, interpreteert en/of beoordeelt een opdracht of opgave zelfstandig en vertaalt deze in een architectonisch concept of ontwerp.
5. Formuleert beargumenteerde vakinhoudelijke oordelen en houdt daarbij rekening met maatschappelijke en ethische verantwoordelijkheden die zijn verbonden aan het toepassen van de eigen kennis.
6. Werkt en studeert zelfstandig en autonoom in de beroepspraktijk en de studie, reflecteert op eigen gedrag (reflection in action) en is in staat hierin vernieuwing aan te brengen.
8. Hanteert relevante methoden van onderzoek bij het maken van architectonische projecten en integreert de resultaten hiervan in (innovatieve) oplossingsvarianten voor architectonische concepten en ontwerpen.
- 9a. Past bij het maken van architectonische concepten, ontwerpen en projecten passende kennis van de maatschappelijke (sociale, economische, culturele én politieke) processen, ontwikkelingen en trends, voor zover die van invloed zijn op het vakgebied van de architectonische vormgeving toe en verantwoordt deze kennis en inzichten.
- 9c. Past bij het maken van architectonische concepten, ontwerpen en projecten passende kennis van en inzicht in procedures en processen van besluitvorming toe en verantwoordt deze kennis en inzichten.
- 9e. Past bij het maken van architectonische concepten, ontwerpen en projecten passende kennis van de industrieën, organisaties, voorschriften en procedures die een rol spelen bij het vertalen van ontwerpen in bouwwerken en het inpassen van plannen in de planologie toe en verantwoordt deze kennis en inzichten.
- 9f. Past bij het maken van architectonische concepten, ontwerpen en projecten passende kennis van stedenbouwkunde, planologie en daarbij gebruikte technieken toe en verantwoordt deze kennis en inzichten.
- 9i. Past bij het maken van architectonische concepten, ontwerpen en projecten inzicht in het architectenberoep en de rol van de architect in de maatschappij, in het bijzonder bij het maken van projecten waarin rekening wordt gehouden met sociale factoren toe en verantwoordt deze kennis en inzichten.
- 9j. Past bij het maken van architectonische concepten, ontwerpen en projecten inzicht in de relatie tussen mensen en architectonische constructies en tussen architectonische constructies en hun omgeving, alsmede in de noodzaak om architectonische constructies en de ruimten daartussen af te stemmen op menselijke behoeften en maatstaven toe en verantwoordt deze kennis en inzichten.
10. Maakt op adequate wijze een ontwerp én plan in beeld, geschrift en woord voor anderen inzichtelijk en reflecteert hier kritisch op.
11. Reflecteert op de eigen architectonische productie en positioneert zich op basis daarvan actief in de beroepspraktijk.

Eindkwalificaties van de opleiding tot stedenbouwkundige die in dit atelier aan de orde komen

MUrb	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10a	10b	10c	10d	10e	10f	10g	10h	10i	10j	11	12	13
-------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	----	----	----

1. Vervaardigt op verschillende schaalniveaus (vernieuwende) stedenbouwkundige concepten en ontwerpen die aan maatschappelijke, esthetische, technische, financiële, functionele en juridische eisen voldoen.
2. Werkt in multidisciplinaire (internationale) context effectief en adequaat samen met vertegenwoordigers uit andere betrokken disciplines in het planvorming- en uitvoeringsproces; en binnen die samenwerking wordt actief gestuurd op en vanuit de eigen expertise.
3. Interpreteert en beoordeelt maatschappelijke (sociale, economische, culturele én politieke) en ruimtelijke processen, ontwikkelingen en trends zelfstandig en/of in (multidisciplinair) teamverband en vertaalt deze in stedenbouwkundige (ruimtelijk-programmatische) concepten, visies, strategieën en/of ontwerpen.
4. Initieert, ontwikkelt, analyseert, interpreteert en/of beoordeelt een opdracht of opgave zelfstandig en vertaalt deze in een stedenbouwkundig concept of ontwerp.
5. Betrekt in de ontwikkeling van een ruimtelijk concept voor stedenbouw de relatie tussen mens en ruimte en de afstemming daarvan op menselijke behoeften en maatstaven.
6. Formuleert beargumenteerde vakinhoudelijke oordelen en houdt daarbij rekening met maatschappelijke en ethische verantwoordelijkheden die zijn verbonden aan het toepassen van de eigen kennis.
7. Werkt en studeert zelfstandig en autonoom in de beroepspraktijk en reflecteert op eigen gedrag (reflection in action) en is in staat hierin vernieuwing aan te brengen.

9. Hanteert relevante methoden van analyse, onderzoek en ontwerp bij het maken van stedenbouwkundige projecten en integreert de resultaten hiervan in (innovatieve) oplossingsvarianten voor stedenbouwkundige concepten en ontwerpen.
- 10c. Past bij het maken van stedenbouwkundige concepten, ontwerpen en projecten passende kennis van de inhoud van en vaardigheid met andere bij de ruimtelijke vormgeving betrokken disciplines, te weten de architectuur en tuin- en landschapsarchitectuur toe en verantwoordt deze kennis en inzichten.
- 10d. Past bij het maken van stedenbouwkundige concepten, ontwerpen en projecten passende kennis van de maatschappijwetenschappen, de economie, de sociale en historische geografie en de ecologie toe en verantwoordt deze kennis en inzichten.
- 10f. Past bij het maken van stedenbouwkundige concepten, ontwerpen en projecten passende kennis van de verkeerskunde, inrichtingstechnologie en civiele techniek, in het bijzonder die van waterhuishouding, cultuurtechniek, bouwrijp maken, nutsvoorzieningen en openbare werken toe en verantwoordt deze kennis en inzichten.
- 10g. Past bij het maken van stedenbouwkundige concepten, ontwerpen en projecten passende kennis van management van de bebouwde omgeving en inzicht in en vaardigheid met de methoden van stedenbouwkundige managementprocessen toe en verantwoordt deze kennis en inzichten.
- 10h. Past bij het maken van stedenbouwkundige concepten, ontwerpen en projecten passende kennis van en inzicht in procedures en processen van besluitvorming toe en verantwoordt deze kennis en inzichten.
- 10i. Past bij het maken van stedenbouwkundige concepten, ontwerpen en projecten inzicht in het beroep van stedenbouwkundige en de rol van de stedenbouwkundige in de maatschappij toe en verantwoordt deze kennis en inzichten.
12. Maakt op adequate wijze een ontwerp én plan in beeld, geschrift en woord voor anderen inzichtelijk en reflecteert hier kritisch op.
13. Reflecteert op de eigen stedenbouwkundige productie en positioneert zich op basis daarvan actief in de beroepspraktijk.